

SŁOWO WSTĘPNE

Niniejszy tom jest poświęcony konsekwencjom krajobrazowym istnienia wysp i zjawiska wyspowości. Przedstawiony zbiór tekstów jest efektem dyskusji terminologiczno-metodologicznej, jaka toczy się na łamach Komisji Krajobrazu Kulturowego Polskiego Towarzystwa Geograficznego nad zakresem pojęć wyspa, wyspowość, wyspiarskość, izolacja oraz nad różnorodnością relacji między tymi terminami. Dyskusja ta ujawniła niejednoznaczności oraz wielość aspektów praktycznego zastosowania w badaniach krajobrazów kulturowych. Jak bardzo różnie można potraktować ten problem, dokumentują zgromadzone w niniejszym tomie artykuły.

Przedstawione poniżej teksty ujawniają to, że pojęcia mogą krzyżować się tworząc odrębną interesującą sferę zarówno analizy jak i syntezy geograficznej. Termin wyspa można interpretować w sposób klasyczny, jako trwały fragment lądowej powierzchni otoczony wodą. Z pozoru oczywisty aspekt został przedstawiony z wielu perspektyw. Maciej Jędrusik rozważa efekty wyspowości i wyspiarskości na przykładach wielu wysp tropikalnych. „Efekt wyspy” czyli zjawiska izolacji obszarów można badać także w odniesieniu do odosobnionych i często reliktowych pod względem przyrodniczym, kulturowym czy szerzej – krajobrazowym: oaz, śródgórskich kotlin i płaskowyży, a nawet śródgórskich polan, obszarów krasowych (Wiaczesław Andrejczuk), czy pasm górskich, (Janusz Łach) a nawet kamieniołomów (Jerzy i Małgorzata Nita).

Podstawową cechą wyspowości jest efekt izolacji przestrzennej. Tak specyficzny sposób przestrzennego wyodrębnienia może być podstawą do złożeń regionalizacyjnych, o czym pisze Krzysztof Badora, na konkretnym przykładzie względnie odizolowanego Garbu Opola.

W nauce o krajobrazie, która postrzega krajobraz jako ewolucyjny i dynamiczny, wyspowość może oznaczać także pewną izolację czasową, sporadyczność i incydentalność zjawiska, jego unikatowość, niepowtarzalności i efemeryczność, a także ulotność w multisensorycznym odbiorze (Sebastian Bernat).

Zjawisko izolacji „czaso-przestrzennej” jest przedmiotem badań geograficznych, społecznych, antropologicznych, historycznych, architektonicznych, a nawet turystycznych (Dagmara Chylińska, Monika Ewa Adamska, Jacek Burdziński i Janusz Gubański).

Wielość znaczeń daje szansę na twórczą dyskusję nad problematyką wysp w krajobrazie, jako zjawisk przyrodniczych i kulturowych, wskazując tak wiele interesujących tematów badawczych występujących w strefach kontaktu dyscyplin naukowych. Tom ten rozpoczyna tę problematykę, która zapewne będzie jeszcze kontynuowana w kolejnych numerach PKKK.

Wiaczesław Andrejczuk

